

## DATU APKOPOJUMS PAR UZŅĒMUMU PAŠNOVĒRTĒJUMU

Veselības inspekcijas Produktu drošuma un tirgus uzraudzības nodaļa 2022. gadā veica ķīmisko maisījumu ražotāju un importētāju anketēšanu par tirgū laisto ķīmisko vielu un maisījumu drošības datu lapām.

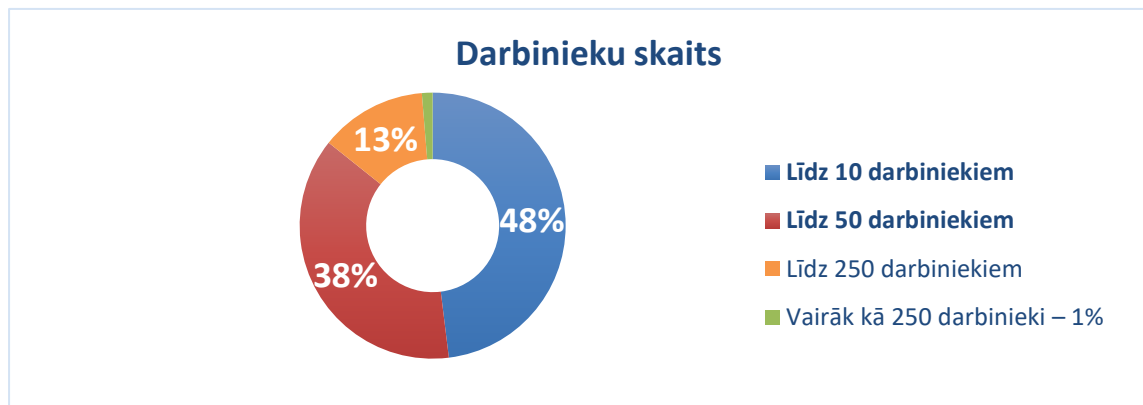
Drošības datu lapas tika izraudzītas kā pašnovērtējuma objekts ķīmijas jomas komersantiem, jo tās ir galvenais dokuments ar kuru piegādes ķēdē tiek nodota informācija par ķīmisko vielu un maisījumu bīstamību.

Ķīmisko vielu vai maisījumu piegādātājam ir jānodrošina vielas vai maisījuma saņēmējs ar drošības datu lapu, kas ir sagatavota saskaņā ar [REACH](#) regulas II pielikumu. Drošības datu lapa ir jāatjaunina, ja kļūst pieejama jauna informācija par vielas bīstamību. Latvijā drošības datu lapa jānodrošina latviešu valodā. Tādēļ komersantiem tika lūgts izvērtēt un aprakstīt, kā tie nodrošina savus pienākumus attiecībā uz drošības datu lapām, ar kādām grūtībām sastopas.

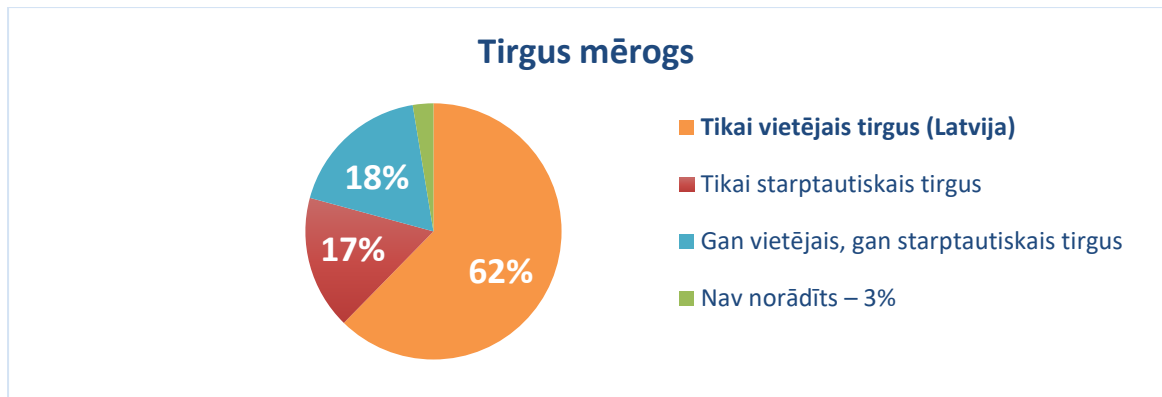
2022. gada jūnijā pašnovērtējuma anketas tika nosūtītas 138 komersantiem, kas Veselības inspekcijas Vienotajā uzraudzības informācijas sistēmā fiksēti kā uzraudzības objekti ķīmijas jomā – ražotāji vai importētāji, no tiem 37 ir ražotāji, 101 importētājs. Atpakaļ saņemtas 77 pašnovērtējuma anketas jeb 55% no izsūtīto anketu skaita.

### RESPONDENTU PROFILS

Vairums uzņēmumu, kas piedalījās pašnovērtējumā, ir ar darbinieku skaitu līdz 10 (48%) un līdz 50 darbiniekiem (38%), tikai vienā gadījumā norādīts, ka uzņēmumā strādā vairāk kā 250 darbinieki.



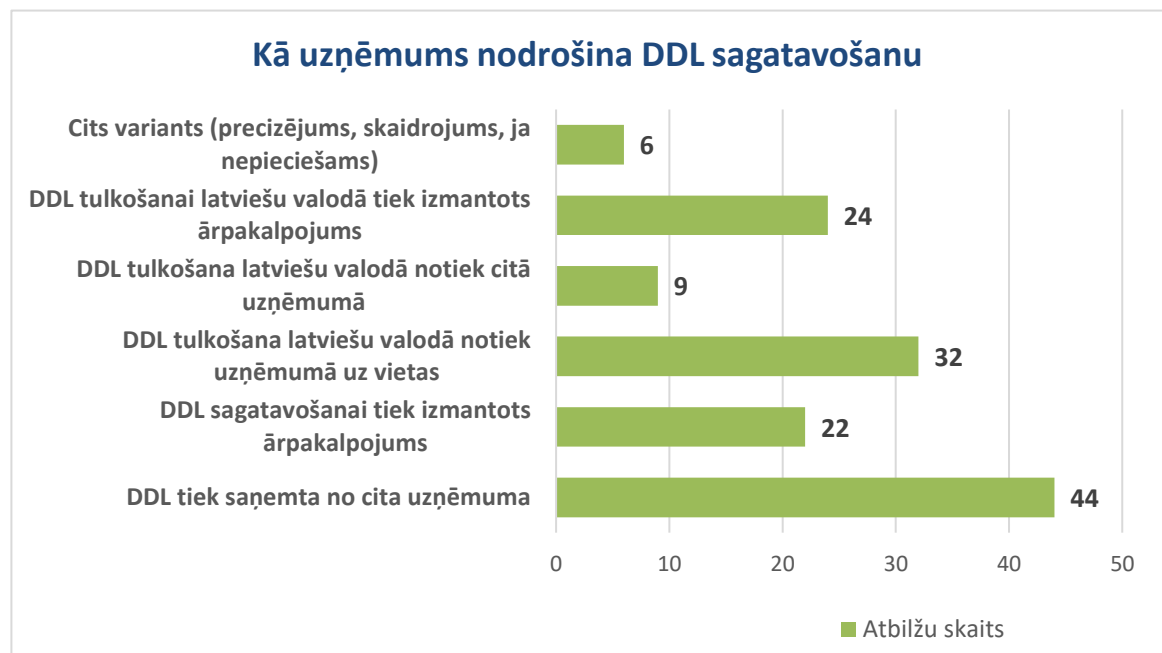
48 uzņēmumi (62% respondentu) veic darbības ar ķīmiskiem maisījumiem tikai vietējā tirgū, bet līdzīgs ir uzņēmumu īpatsvars, kas darbojas starptautiskajā vai vietējā un starptautiskajā tirgū.



63 uzņēmumos (82% respondentu) ir atsevišķs darbinieks, kura pienākumos ir atbildība par drošības datu lapām.

48% uzņēmumu (no saņemtajām 44 atbildēm) norāda uz darbības ilgumu ķīmijas nozarē līdz 10 gadiem, 30% no 11 līdz 20 gadiem un 23% vairāk nekā 20 gadi, vismazāk starp saņemtajām anketām ir uzņēmumu, kur darbības ilgums pārsniedz 30 gadus.

Uzņēmumu skaits, kuri saņem drošības datu lapas no cita uzņēmuma, ir divkārt lielāks par uzņēmumu skaitu, kuros notiek drošības datu lapu sagatavošana. Līdzīgs ir to uzņēmumu skaits (32), kuri savā uzņēmumā nodrošina drošības datu lapu tulkošanu, ar uzņēmumu skaitu (31), kas izmanto ārpalpojumu (22) jeb tulkošana notiek citā uzņēmumā (9).



## REZULTĀTU APKOPOJUMS

Respondenti ir novērtējuši, cik sekmīgi tie nodrošina procesus savā uzņēmumā, izvērtējot savas darbības un atbildot uz šādiem jautājumiem:

1. Kā uzņēmumā tiek nodrošināts, ka ikvienam ķīmiskajam maisījumam, kam tas nepieciešams, ir pieejama drošības datu lapa?
2. Kā iegūst informāciju, kas jāiekļauj katrā sadaļā, ja uzņēmums sagatavo drošības datu lapas?
3. Kā uzņēmumā tiek pārbaudīts vai no cita uzņēmuma saņemtā drošības datu lapa satur visus obligātos satur elementus?

4. Kāda ir uzņēmuma rīcība, ja drošības datu lapā trūkst nepieciešamā informācija atbilstoši normatīvo aktu prasībām?
5. Kā tiek nodrošināts drošības datu lapas korekts tulkojums latviešu valodā?
6. Kā uzņēmums seko līdzi izmaiņām, kad jāatjauno drošības datu lapā norādītā informācija?

Respondenti ir novērtējuši procesus un norādījuši pašvērtējumu ar šādiem apzīmējumiem:

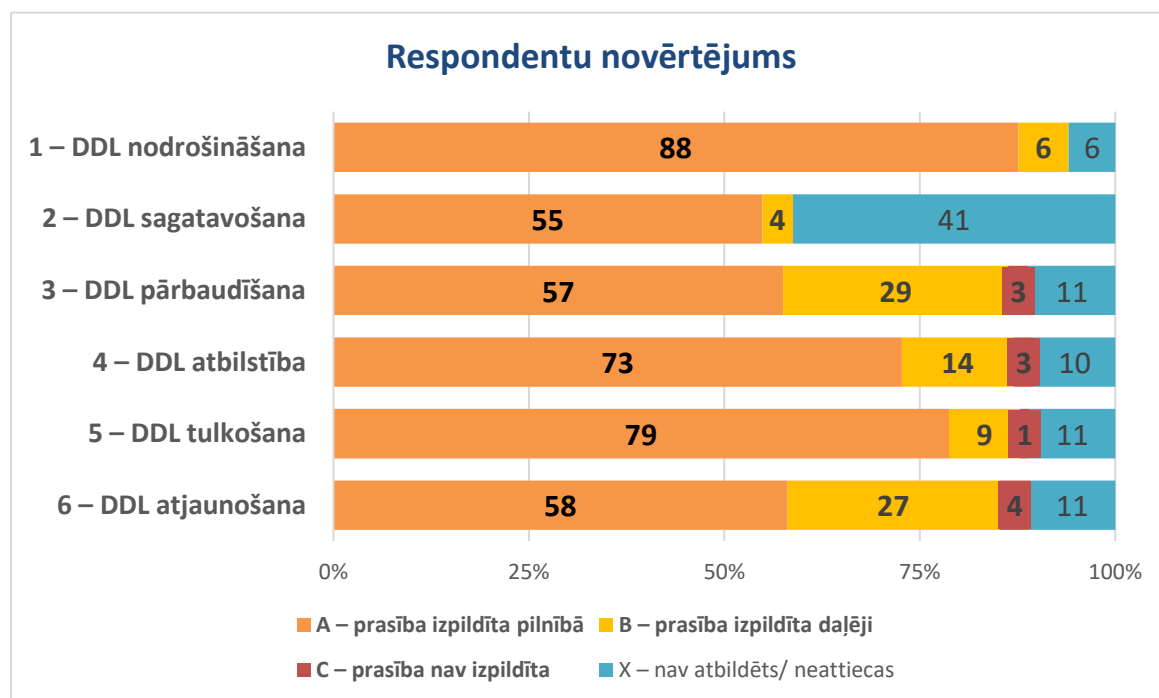
**A** – jautājums tiek veiksmīgi risināts;

**B** – jautājums tiek risināts vai tiek izpildīts daļēji;

**C** – nav izpratnes par šo konkrēto prasību vai ir neskaidrības, kā to varētu paveikt, līdz ar to darbības nav veiktas, taču tiek plānotas noteiktas uzlabojumu darbības un to termiņi;

**X** – prasība neattiecas konkrētajā gadījumā.

Respondentu lielākā daļa savas darbības novērtējusi kā veiksmīgas attiecībā uz visiem jautājumiem. Vislielākais vērtējumu īpatsvars, kad uzņēmums konstatējis, ka pienākums tiek izpildīts daļēji, ir par drošības datu lapu pārbaudi un atjaunināšanu. Ne vairāk kā 5% gadījumu respondenti atzinuši, ka par konkrēto prasību ir neskaidrības vai darbības nav veiktas.



### KOMENTĀRU APKOPOJUMS

Pēc uzņēmumu sniegtajiem komentāriem pašnovērtējuma anketās redzams, ka pašvērtējuma aizpildīšana palīdzējusi uzņēmumiem identificēt noteiktus trūkumus savās darbībās, kā visbiežāk konstatētais trūkums un nepieciešamais uzlabojums minēta drošības lapu caurskatīšana un to atjaunošana, ko norādījuši vismaz 10 uzņēmumi.

Daudzi uzņēmumi norāda, ka svarīgi būtu nākotnē uzņēmumā ieviest iekšējās kontroles mehānismu kā sistemātiski un regulāri pārskatīt un atjaunot drošības datu lapas, kā arī sakārtot elektronisko sistēmu ar datiem par sortimentu un pievienot elektroniskai sistēmai drošības datu lapas, kā arī atjaunot informāciju uzņēmuma interneta vietnē.

Trīs uzņēmumi konstatējuši, ka ne visām drošības datu lapām ir tulkojums latviešu valodā, un kāds uzņēmums prioritizējis nepieciešamību visu izejvielu drošības datu lapas nodrošināt latviešu valodā. Daži uzņēmumi norāda, ka trūkums ir izejvielu piegādātāju sniegtā informācija drošības datu lapās, tā var būt nekorekta, maldīga un nepieciešams uzlabot sadarbību ar piegādātājiem un komunikāciju ar tiem.

Divi uzņēmumi ir norādījuši, ka vajadzīga būtu atsevišķa darbinieka algošana, kurš veiktu drošības datu lapu un citu tehnisko datu tulkošanu un dokumentu sagatavošanu, lai uzraudzītu aktuālās izmaiņas un tās arī ieviestu uzņēmumā.

Faktori, kas apgrūtina drošības datu lapu nodrošināšanu, aplūkoti 17 komentāros, starp tiem kā galvenos uzņēmumi izcēluši šādus faktoros:

### **Tulkojuma nodrošināšana**

Piegādātāji gan ES, gan ārpus ES nesniedz drošības datu lapas latviešu valodā. Tulkojuma nodrošināšana ir ļoti laikietilpīgs process – grūtības sagādā gan specifisko terminu tulkošana, ķīmisko vielu nosaukumu un procesu nosaukumu latviskošana, gan visu H un P frāžu tulkošana un neprecizitātes citu iztulkotajās frāzēs, tulkošanas process kopumā prasa daudz resursu. Lai gan praktiski visām biežāk sastopamajām vielām ir pieejami nosaukumu tulkojumi ES dokumentos vai interneta vietnēs, daudzām vielām oficiāli tulkojumi nav atrodami. Izmantotajā drošības datu lapu veidošanas rīkā mēdz parādīties kļūdas (visbiežāk veidojot tulkojumus dažādās valodās), tāpēc ļoti rūpīgi jāseko līdzi, jāsālīdzina H un P frāžu tulkojumi ar CLP noteiktajiem. Ir grūtības tulkot lapas, kas nav angļu, bet kādā citā valodā. Grūtības pašiem veikt tulkojumu, rada apstākļus, ka tulkojums jānodrošina ārpalpojuma.

### **Sekošana normatīvajiem aktiem**

17 komentāri sniegti par normatīvajiem aktiem un to grozījumiem, uzņēmumi pauž viedokli, ka REACH regulas terminoloģija ir sarežģīta, vadlīnijas ir pārlieku garas un sarežģītas, seši komentāri ir par to, ka prasības var atšķirties starp valstīm, apgrūtina pat nelielas atšķirības starp ES dalībvalstīm, tās ir jāņem vērā sastādot drošības datu lapas, lai nodrošinātu atbilstību. Ļoti liels ir normatīvo aktu apjoms, kas attiecīgi prasa ļoti daudz laika izpētei. Prasības mainās pārāk bieži. Jāspēj pastāvīgi sekot normatīvo aktu grozījumiem un laicīgi veikt nepieciešamās izmaiņas un atjaunot drošības datu lapas. Uzņēmumi atzīst, ka dažkārt informācija par grozījumiem regulās tiek atklāta novēloti, tiek palaists garām kāds paziņojums par regulas izmaiņām.

Uzņēmumi, kas darbojas starptautiskajā tirgū, norāda uz specifiskām grūtībām, ko rada pat nelielas atšķirības dažādu valstu likumdošanā – atsevišķos gadījumos ir papildus vietējās normas, kas nav attiecināmas uz visām ES valstīm (piemēram Vācijā atsevišķos gadījumos prasības ir stingrākas), un šīs atšķirības ir jāņem vērā centralizēti gatavojot drošības datu lapas priekš vairākām valstīm.

### **Neaktualizēta informācija no piegādātājiem**

Būtisks faktors, kas apgrūtina drošības datu lapu sastādīšanu un kas tiek nosaukts pašnovērtējumā, ir tas, ka no ražotājiem vai piegādātājiem saņemtā informācija var būt maldīga vai novecojusi un drošības datu lapas nav aktualizētas, vai aizkavējas, vai ražotāji/piegādātāji nesniedz informāciju par izmaiņām, piemēram, nesniedz paziņojumu par aktualizētas drošības datu lapas pievienošanu savā sistēmā. Piegādātājs sākotnēji iesniedz vecāku drošības datu lapas versiju un šādos gadījumos tiek pieprasīta aktuālākā versija, kas papildina laiku drošības datu lapas sagatavošanai valsts valodā. Saziņa ar

ražotāju un drošības datu lapas pieprasīšana ir laikietilpīgs process, ilgi jāgaida informācija no piegādātāja. Piegādātā drošības datu lapa nesatur visu nepieciešamo informāciju vai ir novecojusi.

### **Resursu trūkums**

Drošības datu lapas sagatavošana un aktualizēšana ir ļoti liels darbs, prasa lielu resursu patēriņu. Kā galveno respondentu uzsver tieši laika trūkumu, atsevišķiem komersantiem laika trūkums ir vienīgais kavējošais faktors, citi norāda arī cilvēkresursu trūkumu, uz augstu noslogojumu, kura dēļ uzņēmums nav spējīgs izsekot aktuālajai informācijai, atsevišķos gadījumos norāda uz finanšu resursiem, kas vajadzīgi ārpakalpojumam, liela cena par šo ārpakalpojumu. Norāda uz cilvēcisko kļūdu iespējām, jo cilvēkresursu un laika trūkums ietekmē cilvēcisko kļūdu iespējas, ko rada neuzmanība un nepietiekamas zināšanas, dokuments ir manuāli darbietilpīgs, garš, kurā daudz saistītu atsauču, svešvārdu, saīsinājumu.

Uzņēmumi komentāros ir izpauduši arī savas vēlmes un idejas, kas būtu tiem atbalsts un palīdzētu vieglāk paveikt savus pienākumus attiecībā uz drošības datu lapām, tostarp:

- uzņēmuma darbinieku apmācība;
- kompetentas atbildīgas iestādes konsultācijas vai attālinātas konsultācijas, konsultācijas LVĢMC;
- apmācības un semināri DDL sagatavošanā;
- informācijas saņemšana no iestādes puses uz uzņēmuma e-pastu par jaunumiem un izmaiņām,
- atbalsta tālrunis/e-pasts, kur būtu iespējams operatīvi konsultēties;
- pieejams konsultants, kas specializējies tieši DDL jautājumos;
- atsauces uz citiem avotiem, kur ir iespējams saņemt informāciju par ķīmiskām vielām;
- "čeklīsti" par minimālajām prasībām, kurai informācijai ir jābūt katrā DDL sadaļā;
- IT risinājumi, programmas: automātisks redaktors; programma kas veiktu DDL tulkošanu valsts valodā; IT programma automātiskai/ pusautomātiskai DDL sagatavošanai, DDL automātiskā aizpilde, tikai ierakstot attiecīgi izmantotās izejvielas;
- sertificēts tulkošanas pakalpojums ar samērīgu valsts nodevu.

Inspekcija pateicas komersantiem par pašnovērtējuma aizpildi un sniegto viedokli un norāda, ka te publicētie komentāri no aizpildītajam anketām ir sniegti apkopojuma veidā, nav precīzi citāti, bet ietver galveno domu.